

Gwerthusiad Interim o'r Fframwaith Rheoleiddio ar gyfer Cymdeithasau Tai yng Nghymru

Ymchwil a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru ar ran Bwrdd Rheoleiddiol Cymru

Crynodeb Ymchwil

Ymchwil gymdeithasol

Rhif: 33/2013

Nod yr astudiaeth oedd rhoi gwybodaeth i Fwrdd Rheoleiddiol Cymru (RBW) am y broses o weithredu'r Fframwaith Rheoleiddio ar gyfer cymdeithasau tai sydd wedi'u cofrestru yng Nghymru, a rhoi syniad cynnar o'i effaith.

Gwnaethpwyd yr ymchwil gan staff ym Mhrifysgol Caerdydd a Shelter Cymru rhwng mis Tachwedd 2012 a mis Ebrill 2013.

Cefndir

1. Datblygwyd y Fframwaith Rheoleiddio cyfredol ar gyfer cymdeithasau tai wedi'u cofrestru yng Nghymru yn dilyn yr argymhellion a nodwyd yn Adolygiad Gweinidogol 2008 o Dai Fforddiadwy yng Nghymru. Cydnabu'r adolygiad hwn (sy'n cael ei alw'n gyffredin yn Adolygiad Essex) fod y system reoleiddio a fodolai ar y pryd yn wan a'i bod yn methu mewn llawer ystyr (er enghraifft, dadleuwyd bod cymdeithasau wedi colli ffydd yn y systemau rheoleiddio ac arolygu a bod benthyccwyr yn dechrau pryderu bod Cymru'n barth heb ei reoleiddio). Cydnabu hefyd, er bod cymdeithasau unigol yn cymryd camau pwysig ymlaen, nad oedd llawer o sbardun i wella perfformiad ar draws y sector cyfan; nad oedd ei holl botensial yn cael ei sylweddoli; bod angen ffocws cryfach ar ganlyniadau real (yn hytrach na chynnyrch yn unig) a mwy o atebolrwydd i breswylwyr.

2. Roedd Adolygiad Essex hefyd yn nodi bod rheoleiddio'n newid ar draws yr holl faes tai cymdeithasol, bod diwygio mawr yn ofynnol mewn perthynas â rheoleiddio cymdeithasau tai wedi'u cofrestru yng Nghymru, a bod angen i Lywodraeth Cymru gynyddu'r adnoddau a ddyrannir i reoleiddio cymdeithasau tai. Adeg cynnal adolygiad Essex, dibynnwyd ar broses Swyddfa Archwilio Cymru (WAO) o arolygu tai yn brif arf ar gyfer rheoleiddio a gwella yn y sector. Hefyd, roedd Adolygiad Essex yn cydnabod bod y sector cymdeithasau tai yng Nghymru'n tyfu (a hynny'n rhannol o ganlyniad i drosglwyddo stoc tai cyngor mewn llawer o rannau o Gymru) a bod yr heriau sy'n debygol o wynebu cymdeithasau unigol, a'r sector cyfan, yn newid ac yn cynyddu. Mae'r cyd-destun esblygol y mae cymdeithasau tai'n gweithredu ynddo (a'r gofynion a'r disgwyliadau newidiol a osodir arnynt) wedi atgyfnerthu arwyddocâd y Fframwaith Rheoleiddio newydd o ran sicrhau bod cymdeithasau tai yng Nghymru'n cael eu llywodraethu'n dda, eu bod yn ariannol hyfyw a'u bod wedi'u rheoli'n dda, gan ddarparu gwasanaeth o safon sy'n canolbwyntio ar y preswlydd.
3. Ar ôl cyhoeddi Adolygiad Essex, rhoddwyd fframwaith gweithredu ar waith yn seiliedig ar ddull cyd-gynhyrchu rhwng Llywodraeth Cymru, Cartrefi Cymunedol Cymru (CHC), Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (WLGA) a nifer o randdeiliaid eraill. Roedd y sefydliadau hyn yn rhannu perchenogaeth ar ddatblygu fframwaith rheoleiddio newydd, gan wyro ychydig oddi wrth y dull traddodiadol a ddefnyddir i fynd ymlaen ag argymhellion a wneir gan adolygiadau polisi annibynnol.
4. Sefydlwyd y Fframwaith Rheoleiddio cyfredol ar gyfer cymdeithasau tai, gan osod cyfrifoldebau newydd ar Lywodraeth Cymru fel Rheoleiddiwr ond gan hefyd godi disgwyliadau y bydd cymdeithasau unigol (yn staff ac yn fyrddau rheoli) yn asesu eu perfformiad eu hunain yn onest ac yn herio eu hunain i sbarduno eu gwelliant parhaus. Mae'r Fframwaith hefyd yn gofyn bod

Llywodraeth Cymru a'r sector cymdeithasau tai'n datblygu perthynas adeiladol ynghylch rheoleiddio: sef perthynas ag awdurdodau lleol, tenantiaid, a rhanddeiliaid eraill ac (yn bwysicach oll efallai) perthynas â'i gilydd. Diben cyffredinol rheoleiddio cymdeithasau tai yng Nghymru yw sicrhau eu bod yn parhau i ddarparu tai fforddiadwy o safon; hyrwyddo llywodraethu effeithiol; bod yn sail i'w hyfywedd ariannol (gan warchod buddsoddiad cyhoeddus a chynnal ffydd benthycwyr), a chefnogi gwasanaethau tai a gwasanaethau cysylltiedig sydd o safon ac sy'n gwella. Yn sail i'r amcanion hyn mae egwyddorion didwylledd, tryloywder, atebolrwydd, cymesuredd adnoddau a thargedu adnoddau, cysondeb (o ran sut mae rheoleiddio'n cael ei gymhwyso), cadw annibyniaeth cymdeithasau tai unigol a gosod defnyddwyr gwasanaeth wrth wraidd rheoleiddio. Dylid ystyried y gwerthusiad interim hwn o'r Fframwaith Rheoleiddio cyfredol yn y cyd-destun hwn.

Canfyddiadau Allweddol

Egwyddorion a Dull Rheoleiddio

5. Barn y mwyafrif yn yr astudiaeth oedd bod y Fframwaith Rheoleiddio yn seiliedig ar yr egwyddorion cywir – y dylai defnyddwyr gwasanaeth fod wrth wraidd rheoleiddio; y dylai cymdeithasau tai unigol fod yn gyfrifol am eu gweithredoedd eu hunain; y dylai rheoleiddio fod yn broses ddiwyll, tryloyw, cyson a chymesur; ac y dylai cydweithio agos fod yn sail i reoleiddio. Fodd bynnag, mae rhai'n credu'n gryf bod arfer yn aml yn gwahaniaethu oddi wrth ddamcaniaeth, yn enwedig mewn perthynas â chysondeb a chymesuredd.
6. Er bod tystiolaeth o berthynas effeithiol rhwng cymdeithasau unigol a'r rheoleiddiwr, credir hefyd ymhlith nifer o gymdeithasau bod symudiad sylweddol wedi digwydd i ffwrdd o gysyniad cyd-reoleiddio.
7. Mae tybiaeth glir bod symudiad wedi bod, dros amser, i ffwrdd o rai o'r egwyddorion sy'n sail i reoleiddio tuag at fwy o ddull arolygu (mae'r dybiaeth hon yn

arbennig o amlwg ymhlith y cymdeithasau hynny a fu'n destun yr Asesiadau Rheoleiddio Cymdeithasau Tai neu HARA) ac nid dyma yr oedd mwyafrif y cymdeithasau yn ei ddisgwyl nac yn ei ddymuno.

8. Credir hefyd yn y sector cymdeithasau tai, yn yr amgylchedd cyfredol (sy'n amlwg yn fwy heriol i'r cymdeithasau ers i'r Fframwaith Rheoleiddio gael ei gyflwyno gyntaf), y dylai'r cydbwysedd rheoleiddio fod yn seiliedig ar risg, y dylai rheoleiddio ganolbwyntio mwy ar faterion llywodraethu a chyllid, ac y byddai hyn yn helpu i gryfhau a gwella gwasanaethau cwsmeriaid.
9. Mae'r astudiaeth wedi dangos bod angen pwyslais cynyddol ar ddysgu gan reoleiddio: i gymdeithasau tai unigol, i fyrddau rheoli ac i'r Rheoleiddiwr. Croesawir y cymorth ar gyfer hyfforddiant ychwanegol (a ddarperir ar hyn o bryd gan CHC a rhanddeiliaid eraill, ac a gefnogir gan Lywodraeth Cymru), er enghraifft o ran annog arfer gorau mewn perthynas â hunanasesu ac o ran datblygu a

phrofi canlyniadau cyflenwi.

10. Disgwylir mwyfwy y bydd rheoleiddio'n canolbwyntio ar hyrwyddo gwelliant parhaus mewn cymdeithasau unigol, drwy broses HARA a rheoli cysylltiadau parhaus, ond y bydd adnoddau'n cael eu defnyddio hefyd i ledaenu arferion cadarnhaol a datblygu gwelliant a dysgu traws-sector cryfach. Gellid gwneud hyn, yn rhannol, pe byddai'r Rheoleiddiwr yn tynnu ynghyd y gwersi gan reoleiddio o ran elfennau penodol o'r Fframwaith Rheoleiddio a gwahanol agweddau ar weithrediadau cymdeithasau tai. Mae hwn hefyd yn faes lle gallai sefydliadau eraill (e.e. CHC, TPAS Cymru, Tenantiaid Cymru ac eraill) fod â mwy o ran i'w chwarae.
11. Er cydnabyddir y problemau sy'n wynebu Llywodraeth Cymru o ran cyfyngiadau adnoddau, yn ogystal â'r newidiadau dros amser yng nghyfansoddiad a chyfrifoldebau staff yn y Tîm Rheoleiddio Tai (a'r amser a gymerir i lenwi swyddi gwag), y farn gyffredin a ddatgelwyd gan yr ymchwil yw y dylai Llywodraeth

Cymru ganolbwyntio ar ystyried y ffordd orau posibl o drefnu a defnyddio'r adnoddau cyfredol i gyflawni'r gwahanol elfennau yn y Fframwaith Rheoleiddio.

Rhoi'r Fframwaith Rheoleiddio ar Waith

12. Ceir gwahaniaeth barn wrth ystyried ai canlyniadau go iawn yw'r canlyniadau cyflawni (mae rhai ohonynt yn ganlyniadau; nid yw eraill cymaint). Cafwyd yr argraff bod diffyg eglurder, o'r cychwyn cyntaf, am natur y canlyniadau cyflawni (a'r pwyntiau arddangos ategol) ac nad yw cysyniad canlyniadau wedi'i ddeall yn llwyr ar draws y sector tai. Credir yn gryf bod lle i adolygu a mireinio'r canlyniadau cyflawni, gwaredu dyblygu a gwneud rhai o'r pwyntiau arddangos (islaw lefel y canlyniadau cyflawni) yn llai rhagnodol.
13. Mae'r symudiad i ganlyniadau (yn hytrach na chynnyrch neu weithgareddau) yn cael ei gefnogi'n helaeth, ond mae'n golygu bod gwahanol ymagwedd yn ofynnol gan gymdeithasau tai yng Nghymru. Rhaid hefyd

cydnabod nad yw'r cymdeithasau i gyd yn dechrau o'r un sylfaen, a bod rhai'n ei chael yn anoddach nag eraill datblygu a phrofi canlyniadau ac effeithiau. Mae'n amlwg y bu rhai cymdeithasau'n gallu defnyddio mwy o adnoddau nag eraill i wneud hyn. Fodd bynnag, pryderir nad yw rhywfaint o dystiolaeth a wiriwyd yn allanol wedi'i derbyn neu ei bod wedi'i diystyru fel arall yn y broses reoleiddio.

14. Derbynnir yn gyffredinol y dylai hunanasesu fod yn sylfaenol i unrhyw sefydliad ac nid yn rhan o'r Fframwaith Rheoleiddio yn unig. Mae'r hunanasesiadau a luniwyd hyd yma wedi amrywio o ran ansawdd (ac mae'r Rheoleiddiwr yn credu nad yw rhai'n bodloni gofynion cylchlythyr RSL 33/09). Mae rhai cymdeithasau tai wedi dyrannu adnoddau sylweddol ar gyfer hunanasesu ac wedi sicrhau bod y bwrdd a defnyddwyr gwasanaeth yn cael eu cynnwys. Mae hunanasesiadau eraill yn llai cadarn ac maent yn seiliedig ar dystiolaeth wannach. Mae angen i rai fod yn fwy hunanfeirniadol (ac efallai bod angen i rai

byrddau fod yn fwy heriol, sy'n peri'r cwestiwn a oes gan fwrdd pob cymdeithas tai yng Nghymru'r setiau sgiliau priodol yn yr amgylchedd cyfredol).

15. Wrth geisio adeiladu cronfa ddata sylfaenol ar gyfer rheoleiddio, gwnaeth Tîm Rheoleiddio Tai Llywodraeth Cymru waith sylweddol gyda nifer o gymdeithasau tai unigol i wella ansawdd eu hunanasesiadau. Fodd bynnag, mae hyn wedi creu goblygiadau o ran cyflawni'r Fframwaith ehangach.

16. Mae'r ymchwil wedi dangos bod cymdeithasau tai'n ymgysylltu â defnyddwyr gwasanaeth mewn nifer o wahanol ffyrdd. Fodd bynnag, o'r nifer bach o grwpiau ffocws tenantiaid a gynhaliwyd yn yr astudiaeth hon, mae defnyddwyr gwasanaeth yn ei chael yn anodd gwahaniaethu rhwng materion eang ymgysylltu a chyfranogi a chynnwys penodol mewn prosesau rheoleiddio. Mewn rhai achosion, mae angen i gymdeithasau ymgysylltu â defnyddwyr gwasanaeth ar lefelau mwy strategol, er mwyn sicrhau bod preswylwyr wrth wraidd y rheoleiddio.

17. Ystyrir bod rheoli cysylltiadau effeithiol (sef datblygu perthynas rhwng y Tîm Rheoleiddio Tai a'r cymdeithasau tai unigol) yn elfen bwysig iawn o'r Fframwaith Rheoleiddio. Ar y cyfan, mae'r sector cymdeithasau tai yng Nghymru'n awyddus i ystyried mai menter gydweithredol yw rheoleiddio, ond hefyd menter sy'n rhagweithiol yn ogystal ag adweithiol. Tybir bod buddion mewn cymdeithasau sy'n gweithio gyda'r Rheoleiddiwr Tai i nodi problemau a risgiau mewn pryd, gyda rheoleiddio'n chwarae rhan ataliol yn hytrach na rhan orfodi.

18. Mae cysylltiadau felly'n dibynnu ar lefel uchel o sgiliau rhyngbersonol a phrofiad priodol, yn enwedig ar ran yr Uwch Reolwyr Rheoleiddio. Awgryma'r ymchwil fod y dull rheoli cysylltiadau'n amrywio, hyd yma, a bod y broses ymarferol o reoli cysylltiadau'n un gymysg (mae rhai cysylltiadau'n dda iawn, a rhai'n llawer gwaeth). Wrth reswm, rhaid cydnabod bod risgiau wrth reoli cysylltiadau. Dylai dull cydweithredol o reoleiddio ymwneud â'r Tîm

Rheoleiddio Tai'n ymgysylltu â chymdeithasau fel cyfaill beirniadol. Mae'n bwysig hefyd bod archwiliadau a chadw cydbwysedd yn eu lle i sicrhau bod rheoleiddwyr yn parhau'n ddiduedd. Yn ogystal, mae'n hanfodol i gymdeithasau tai unigol fod yn onest ac yn agored yn eu cysylltiadau â'r Rheoleiddiwr.

19. Mae tystiolaeth yr ymchwil yn awgrymu ei bod weithiau'n anodd rheoli cysylltiadau'n effeithiol o hyd, nid lleiaf oherwydd cyfyngiadau adnoddau, newidiadau staff a'r ffordd y trefnir yr adnoddau sydd ar gael ar hyn o bryd. Mae fel petai'n anoddach oherwydd dyfnder y gwaith sy'n cael ei wneud yn rhaglen HARA, sy'n dargyfeirio'r adnoddau sydd ar gael i ffwrdd o'r broses barhaus o reoli cysylltiadau. Mae'r ymchwil wedi nodi enghreifftiau o reoli cysylltiadau mewn modd cadarnhaol a chynhyrchiol iawn, ond hefyd tystiolaeth o brinder mawr o ran rheoli cysylltiadau ac anghysondeb yn y ffyrdd y mae'r agwedd hon ar y Fframwaith

Rheoleiddio yn cael ei gweithredu.

20. Ceir tensiwn hefyd yn rhai o'r cysylltiadau rhwng Tîm Rheoleiddio Tai Llywodraeth Cymru a'r sector cymdeithasau tai. Mae rhai o'r cysylltiadau unigol yn gweithio'n dda, ond mae eraill yn bell o fod cystal, ac mae cysylltiadau gwaith effeithiol yn allweddol i lwyddiant dull cydweithredol o reoleiddio. Er eu bod yn rhannu ymrwymiad i egwyddorion y Fframwaith Rheoleiddio, mae fel petai gwahaniaeth barn sylweddol yn Llywodraeth Cymru a'r sector cymdeithasau tai ynghylch y cyfeiriad y mae rheoleiddio'n ei gymryd neu'r cyfeiriad y dylai fod yn ei gymryd, ac ynghylch y blaenoriaethau perthynol yn y broses reoleiddio.
21. Mae'r ymchwil hefyd yn amlygu tystiolaeth o gyfathrebu gwael ac achlysurol, diffyg tryloywder a phrinder ymddiriedaeth a pharch rhwng rhai yn y sector cymdeithasau tai a rhai aelodau o'r Tîm Rheoleiddio Tai. Mae her i bawb dan sylw ddatblygu mwy o eglurder ynghylch diben rheoleiddio a dod i ddeall yn well

ymagwedd gyffredin at y broses,
yn ogystal â gwelliannau yn natur
ac ansawdd y cyfathrebu
dwyffordd rhwng y Tîm
Rheoleiddio Tai a'r sector
cymdeithasau tai yng Nghymru.

Asesu Rheoleiddiol

22. Mae'r rhaglen o Asesiadau
Rheoleiddiol ar gyfer
Cymdeithasau Tai (HARA) yn
llyncu llawer iawn o adnoddau.
Cafwyd rhywfaint o syndod yn y
sector cymdeithasau tai bod y
dull asesu rheoleiddiol fel petai
wedi gweddnwedd, drwy broses
HARA, yn un sy'n ymwneud yn
fwy â sicrhau cydymffurfiaid, nid
yn unig mewn perthynas â'r 10
canlyniad cyflawni bras i gyd ond
mewn perthynas â'r holl bwyntiau
arddangos manwl. Mae hyn wedi
creu teimlad ymhlith rhai
cymdeithasau tai o symud tuag at
ddull sy'n llawer mwy seiliedig ar
arolygu ac archwilio mewn
rheoleiddio, gyda phwyslais ar
gydymffurfio, ac nad yw hyn yn
unol â'r ethos sy'n sail i'r
Fframwaith Rheoleiddio.

23. Credir hefyd nad yw trefn HARA
bob amser yn canolbwyntio ar y
pethau cywir (a bod rhannau

sylweddol o fusnes cymdeithasau
unigol - e.e. gweithgarwch
datblygu, cynnydd tuag at Safon
Ansawdd Tai Cymru, gwaith
sefydliadau unigol mewn
strwythurau grŵp ac ati - yn cael
eu hystyried y tu allan i'r
Fframwaith Rheoleiddio). Mae
hefyd peryglon fod y dull cyfredol
o asesu rheoleiddiol yn tanseilio
egwyddorion allweddol
cymesuredd a chysondeb.

24. Ystyrir bod gweithredu proses
HARA yn ei ffurf bresennol yn
ystumio'r ffordd y defnyddir
adnoddau yn y Tîm Rheoleiddio
Tai a'i bod hefyd yn atgyfnerthu
rhywfaint o ddatgysylltu rhwng y
Rheoleiddiwr a'r sector
cymdeithasau tai. O ganlyniad i'r
adnoddau a neilltuir i asesiadau
HARA unigol, nid oes digon o
amser ar gael i ddatblygu proses
effeithiol o reoli cysylltiadau â
chymdeithasau unigol, i barhau
cyswllt rheoleiddiol nac i ystyried
a lledaenu'r gwersi gan
reoleiddio.

25. Ystyria llawer fod gwerth yr
asesiadau HARA a gyhoeddir yn
amheus. Tybir eu bod yn weddol
arwynebol, ac nad ydynt yn
ddigon strategol nac yn cynnig

darlun clir o berfformiad
cymdeithasau unigol. Mae nifer o
ymatebwyr wedi sylwi nad yw'n
gwbl amlwg o ddarllen llawer o'r
adroddiadau a gyhoeddwyd sut y
lluniwyd dyfarniad am lefel cyswllt
rheoleiddiol y dyfodol.

26. Ystyrir bod y Dyfarniadau
ynghylch Hyfywedd Ariannol
(FVJ) yn adlewyrchiad teg o
gryfder ariannol cymdeithasau tai
a'u bod yn darparu ar gyfer
deialog werthfawr rhwng
cymdeithasau a'r tîm cyllid mewn
rheoleiddio. Fodd bynnag, ystyrir
hefyd eu bod yn weddol
arwynebol a dadleuir y gellid eu
teilwra'n fwy i gymdeithasau
unigol. Prin yw'r dystiolaeth fod
benthycwyr yn dibynnu arnynt
wrth wneud eu penderfyniadau.
Dadleuir hefyd o blaid mynd y tu
hwnt i Ddyfarniadau ynghylch
Hyfywedd Ariannol er mwyn
archwilio blaenoriaethau ariannol
ac effeithiolrwydd rheoli ariannol
mewn cymdeithasau tai.

27. Credir yn helaeth nad yw'r modd
o ddefnyddio lefelau "uchel",
"canolig" ac "isel" o gyswllt
rheoleiddiol y dyfodol yn rhoi
llawer o wybodaeth nac yn
ddefnyddiol iawn, ac ystyrir mai

tuedd wrth-reddfol yw'r duedd i
ddosbarthu mwyafrif y
cymdeithasau ymhlith y rhai y
mae angen lefel "ganolig" o
gyswllt rheoleiddiol arnynt yn y
dyfodol. Mae diffyg tryloywder
ynghylch ystyr ymarferol "lefelau
cyswllt rheoleiddiol y dyfodol" a'r
hyn a allai fod y berthynas rhwng
lefel cyswllt rheoleiddiol y dyfodol
a'r risg tybiedig. Teimla nifer fach
o gymdeithasau fod eu hasesiad
o gyswllt rheoleiddiol y dyfodol
eisoed yn amhriodol a bod achos
o blaid ymgynghori â'r sector tai
yng Nghymru am natur ac
amseriad asesiadau rheoleiddiol
yn y dyfodol.

28. Nodwyd eisoed bod amheuan
ynghylch gwerth rhai o'r
cynhyrchion a gyhoeddwyd yn
sgil rheoleiddio yn eu ffurf
bresennol (e.e. adroddiadau
terfynol HARA). Fodd bynnag, er
mwyn didwylledd a thryloywder,
ceir cynhyrchion eraill yn sgil
rheoleiddio (e.e. hunanasesiadau
unigol) a allai gael eu lledaenu'n
ehangach, a gellid annog
cymdeithasau i wneud y rhain ar
gael i ddefnyddwyr gwasanaeth a
rhanddeiliaid lleol eraill (mae rhai
eisoed yn gwneud hynny). Gellid

hefyd rhyddhau papurau Bwrdd Rheoleiddiol Cymru (RBW) i'r cyhoedd (os nad ydynt yn bapurau cyfrinachol).

29. Hyd yma ni wyddys yn glir pryd y gallai ailasesiad ddigwydd. Mae'r safbwyntiau a gasglwyd o'r ymchwil hon yn awgrymu gwahaniaeth barn: gallai fod bob 2-3 blynedd; gallai fod yn seiliedig ar risg; neu y dylai fod yn broses barhaus (ond gwahanol) yn seiliedig ar reoli cysylltiadau'n barhaus, gyda ffocws ar y meysydd hynny a nodwyd yn flaenorol i'w gwella.

Goruchwyllo Rheoleiddio

30. Tybir bod Bwrdd Rheoleiddiol Cymru (RBW) wedi gweithio'n gymharol dda i ddal y Rheoleiddiwr i gyfrif. Fodd bynnag, credir bod angen i'r Bwrdd hybu ei broffil allanol a gwneud mwy i gyflenwi ei fandad ehangach o ran iechyd y sector cymdeithasau tai a'r risgiau a'r bygythiadau sy'n ei wynebu. Mae hyn yn awgrymu bod angen i'r Bwrdd (a'r Rheoleiddiwr) fod yn fwy strategol a dod o hyd i amser i ystyried y materion ehangach

sy'n wynebu'r sector (diwygio lles, rheoli risg, natur newidiol ariannu/benthyca, cysylltu rheoleiddio â newid polisi ehangach ac ati). Nid yw'n amlwg bod unrhyw wersi gan reoleiddio ar lefel genedlaethol neu strategol yn cael eu defnyddio i lywio datblygiad polisi.

31. Nid yw'r farn mor glir am aelodaeth y Bwrdd. Mae rhywfaint o gefnogaeth i gynyddu aelodaeth annibynnol y Bwrdd, ac nid yw llawer o'r cymdeithasau tai'n argyhoeddedig y dylid cael cynrychiolaeth gan ddau wahanol sefydliad sy'n canolbwyntio ar denantiaid (TPAS Cymru a Thenantiaid Cymru) ar y Bwrdd. O ran rhanddeiliaid sy'n aelodau, ni fynegwyd yn bendant yn ystod yr ymchwil a ddylai'r rhain fod yn swyddogion sy'n cael tâl (fel ar hyn o bryd) neu'n aelodau etholedig o'r cyrff cynrychiadol. Awgrymodd rhai ymatebwyr y gallai'r Panel Cyngori Tenantiaid (TAP) gael statws sylwedydd, o leiaf, ar y Bwrdd.
32. Yr argraff yn y rhan fwyaf o'r Panel Cyngori Tenantiaid (TAP) yw ei fod hefyd yn gweithio'n weddol dda a'i fod wedi darparu

adborth gwerthfawr i Fwrdd Rheoleiddiol Cymru (RBW), yn enwedig ar faterion defnyddwyr. Ceir tystiolaeth o ymrwymiad cryf gan aelodau'r Panel i reoleiddio cymdeithasau tai'n well a sicrhau bod y broses hon yn "canolbwyntio ar y tenant". Fodd bynnag, prin yw adnoddau'r Panel, felly bu'n anodd hybu ei broffil yn y sector cymdeithasau tai ac ymgysylltu â chymdeithasau unigol, eu tenantiaid a rhanddeiliaid eraill. Cydnabuwyd hefyd broblemau recriwtio i'r Panel mewn rhai rhanbarthau yng Nghymru.

Materion i'w Hystyried yn y Dyfodol

33. Daw'r ymchwil i nifer o gasgliadau o'r canfyddiadau allweddol ac mae'n awgrymu ffyrdd y gallai Llywodraeth Cymru, Bwrdd Rheoleiddiol Cymru (RBW), y sector cymdeithasau tai yng Nghymru a rhanddeiliaid eraill fynd ymlaen â rheoleiddio a datblygu'r Fframwaith Rheoleiddio.
34. Ceir her i ddatblygu mwy o eglurder ynghylch diben

rheoleiddio a'r dull y dylid ei ddefnyddio. Hwyrach y bydd Llywodraeth Cymru a Bwrdd Rheoleiddiol Cymru am ystyried adfywio'r Grŵp Cyngori ar Reoleiddio. Gallai hyn helpu i esblygu'r Fframwaith Rheoleiddio ond gallai helpu hefyd i fynd i'r afael â rhywfaint o'r feirniadaeth gyfredol o reoleiddio, gwella cyfathrebu a chodi pont rhwng y Tîm Rheoleiddio Tai a'r sector cymdeithasau tai, gan helpu i gryfhau'r dull cyd-reoleiddio.

35. O ystyried pwysigrwydd gwelliant parhaus a'r heriau cynyddol sy'n wynebu'r sector tai cymdeithasol yn gyffredinol, mae'n bwysig rhoi blaenoriaeth i ddysgu traws-sector gan reoleiddio, nid gadael hynny nes cwblhau'r cylch cyntaf o asesiadau HARA. Yn ein barn ni, mae angen gwneud hyn drwy ledaenu astudiaethau thematig, is-sector a daearyddol o agweddau ar reoleiddio, a hynny drwy gyhoeddi adroddiadau byr a chynnal cynadleddau, gweithdai a digwyddiadau hyfforddiant. Mae angen i Lywodraeth Cymru a'i Thîm Rheoleiddio Tai weithio'n agos gyda sefydliadau eraill sy'n bennaf ar lefel genedlaethol yng

Nghymru i hyrwyddo dysgu effeithiol gan reoleiddio.

bwriad o nodi arferion cadarnhaol a chodi safonau cyffredinol.

36. Er mwyn i reoleiddio fod yn fwy seiliedig ar risg, mae angen ystyried y cydbwysedd i'w gael rhwng materion llywodraethu, cyllid a gwasanaethau tai. Yn yr hinsawdd economaidd sydd ohoni, gall fod achos o blaid adfywio'r Grŵp Cyngori Ariannol er mwyn cryfhau'r agweddau ariannol ar reoleiddio.

37. Ceir cefnogaeth helaeth i ddefnyddio canlyniadau cyflawni i asesu perfformiad cymdeithasau tai. Fodd bynnag, mewn cydweithrediad â'r sector cymdeithasau tai, mae angen i Lywodraeth Cymru ystyried mireinio'r canlyniadau cyflawni presennol (a'r pwyntiau arddangos) er mwyn i'r cyntaf ganolbwyntio mwy ar ganlyniadau a'r ail fod yn llai rhagnodol.

38. O ystyried ansawdd amrywiol hunanasesiadau'r cymdeithasau tai, byddai'r ymchwil yn awgrymu bod achos hefyd o blaid dadansoddiad manylach o hunanasesiadau unigol, gyda'r

39. Yng ngoleuni canfyddiadau'r ymchwil hon, dylai Llywodraeth Cymru a Bwrdd Rheoleiddiol Cymru ystyried pa adnoddau sy'n cael eu dyrannu i wahanol elfennau o reoleiddio. Gallai hyn olygu ailystyried proses HARA a'i chynhyrchion er mwyn neilltuo digon o adnoddau i reoli cysylltiadau, hyrwyddo dysgu gan reoleiddio a pharhau cyswllt rheoleiddiol. Gellid hefyd ystyried ar frys sut gellid gwneud adroddiadau HARA yn llai manwl ac yn fwy strategol a phendant eu ffocws.

40. Dylid rhoi blaenoriaeth i ystyried a fydd categorïau cyswllt rheoleiddiol y dyfodol yn cael eu defnyddio'n barhaus. Gallai fod yn briodol teilwra cyswllt rheoleiddiol y dyfodol yn gliriach er mwyn cynllunio gwelliant yn hytrach na chynnig mesur syml o gyswllt rheoleiddiol y dyfodol.

41. Dylai Llywodraeth Cymru a Bwrdd Rheoleiddiol Cymru roi ystyriaeth bellach i natur ac amseriad asesu rheoleiddiol yn y dyfodol. Hwyrach bod gwell

hunanasesiadau, mireinio
canlyniadau cyflawni, mwy o
bwyslais ar ddysgu gan
reoleiddio, rheoli cysylltiadau'n
gryfach a chyswllt rheoleiddiol
parhaus yn awgrymu y dylid
cadw cyswllt rheoleiddiol manwl y
dyfodol i'r mannau lle mae
tystiolaeth glir o fethiant mewn
perthynas â chanlyniadau
cyflawni allweddol.

42. Maes o law, mae angen
ailystyried aelodaeth Bwrdd
Rheoleiddiol Cymru a'r adnoddau
sydd ar gael i'r Bwrdd a'r Panel
Cyngori Tenantiaid.

Crynodeb o Ddulliau Ymchwil

43. Gwnaethpwyd yr ymchwil gan
ddefnyddio nifer o wahanol
ddulliau, ac yn eu plith:

- dadansoddiad dogfennol
- cyfweiliadau lled-strwythuredig
â hysbyswyr allweddol
- holiadur ar-lein i brif
weithredwyr a chadeiryddion
bwrdd cymdeithasau tai ei
lenwi eu hunain. Cafodd hwn
100% o ymateb gan brif
weithredwyr ac 83% gan

gadeiryddion bwrdd ar draws
y 37 cymdeithas tai a oedd yn
destun rheoleiddio llawn yng
Nghymru adeg yr ymchwil

- trafodaethau grŵp ffocws
gydag aelodau o nifer o
rwydweithiau a sefydliadau
cynrychiadol allweddol
- tair astudiaeth achos fanwl
gyda chymdeithasau tai lle'r
oedd proses HARA wedi'i
chwblhau a'r adroddiad wedi'i
gyhoeddi. Roedd hyn yn
cynnwys cyfweiliadau ag
amrywiaeth o staff uwch,
dadansoddiad dogfennol
pellach, a dau grŵp ffocws ym
mhob sefydliad gyda grwpiau
bach o aelodau Bwrdd a
thenantiaid gwybodus.

I gael mwy o wybodaeth, cysylltwch
â:

Sara James

Gwasanaethau Gwybodaeth a

Dadansoddi

Llywodraeth Cymru

Rhyd-y-car

Merthyr Tudful

CF48 1UZ

Ffôn: 0300 062 8562

E-bost:

sara.james@wales.gsi.gov.uk

Ymchwil Gymdeithasol Llywodraeth

Cymru, 2013

ISBN: 978-0-7504-9451-9

© Hawlfraint y Goron 2013